Lieta Nr.A42711809
Lietvedības Nr.A7118-09/40

S P R I E D U M S
Latvijas tautas vārdā

Rēzeknē 2009.gada 26.maijā

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese S.Pujāte

piedaloties pieteicējam *J.T.*,
atbildētājas Valles pagasta bāriņtiesas pilnvarotajai pārstāvei Gitai Eriņai,
trešajai personai *I.R.*,

atklātā tiesas sēdē 2009.gada 5.maijā izskatīja administratīvo lietu *J.T.* pieteikumā par Valles pagasta bāriņtiesas faktisko rīcību, kas izpaudusies kā bezdarbība, nepieņemot lēmumu par bērna aprūpes tiesību atņemšanu bērna mātei *I.R.* un morālā kaitējuma Ls 300 atlīdzinājumu.

A p r a k s t o š ā d a ļ a

[1] Administratīvās rajona tiesas Rēzeknes tiesu namā 2009.gada 18.februārī saņemts *J.T.* (turpmāk – pieteicējs) pieteikums par Valles pagasta bāriņtiesas (turpmāk – Bāriņtiesa) faktisko rīcību, kas izpaudusies kā bezdarbība, noteiktā termiņā nepieņemot lēmumu par bērna aprūpes tiesību atņemšanu pieteicēja bērna mātei *I.R.* 2009.gada 10.martā saņemts pieteikuma papildinājums, kurā lūgts atlīdzināt morālo kaitējumu Ls 300 apmērā.

Pieteikumā un pieteikuma papildinājumos norādīts, ka pieteicējs vairākkārt ir vērsies Bāriņtiesā, ka pieteicēja dēla *J.T.T.* māte *I.R.* vardarbīgi izturas pret bērnu, nenodrošina dēla aprūpi, un lūdzis atņemt *I.R.* bērna aprūpes tiesības. Bāriņtiesa, piesedzot bērna mātes melus, atbalsta prettiesiskas darbības, ko veic *I.R.*, sniedz nepatiesu informāciju, pieņem nepatiesus lēmumus.

[2] Bāriņtiesa rakstveida paskaidrojumā tiesai norāda, ka no pieteikuma satura nav konstatējams apstrīdētās faktiskās rīcības saturs, kā arī nav konstatējams par ko tiek prasīts morālā kaitējuma atlīdzinājums.

[3] Pieteicējs tiesas sēdē uzturēja pieteikumu un paskaidroja, ka no Bāriņtiesas vēlas sagaidīt, lai *I.R.* tiktu atņemtas bērna aprūpes tiesības sakarā ar to, ka māte pret bērnu pielietoja vardarbību. Pieteicējs vairākkārt esot bijis ieradies Bāriņtiesā, taču ar rakstisku iesniegumu atņemt bērna aprūpes tiesības trešajai personai vērsās Bāriņtiesā 2008.gada 11.novembrī, taču uz minēto iesniegumu nav saņemta nekāda atbilde un lēmums par aprūpes tiesību atņemšanu joprojām nav pieņemts. Bāriņtiesas bezdarbība izpaužas lēmuma par aprūpes tiesību atņemšanu bērna mātei nepieņemšanā

un atbilžu nesniegšanā. Norādīja, ka atsevišķi sniegts prasījumu tiesā par to, ka Bāriņtiesa nav sniegusi atbildes uz iesniegumiem, ka ir iesniegta prasība tiesā par atsevišķas aizgādības pār bērnu noteikšanai.

[4] Bāriņtiesas pārstāve tiesas sēdē pieteikumu neatzina, papildus paskaidroja, ka termiņš saistībā ar pieteicēja 2008.gada 11.novembra iesniegumu par bērna aprūpes tiesību atņemšanu bērna mātei *I.R.* tika pagarināts līdz 2009.gada 12.martam, kad bija jābūt lēmumam atņemt vai neatņemt *I.R.* bērna aprūpes tiesības, taču lēmums netika pieņemts sakarā ar to, ka *I.R.* tika dots uzdevums apmeklēt psihologu, ko viņai neizdevās īstenot materiālā stāvokļa dēļ. Lai pieņemtu lēmumu par bērna aprūpes tiesību atņemšanu, ir jābūt psihologa atzinumam, sakarā ar to lieta ir ieilgusi un lēmums nav pieņemts. Pieteicējam par lēmuma pieņemšanas kavēšanos ziņots netika, jo nav zināms uz kurieni ziņot. *I.R.* ir līgums ar sociālo darbinieci, notiek regulāras tikšanās, bērns ir aprūpēts un nav apdraudēts. Atzina, ka Bāriņtiesas bezdarbība izpaužas tā, ka joprojām nav pieņemts lēmums par bērna aprūpes tiesību atņemšanu vai neatņemšanu *I.R.*

[5] Trešā persona tiesas sēdē paskaidroja, ka nepiekrīt pieteicēja teiktajam, ka bērns ir bijis atstāts novārtā un nebarots. Bērns no pieteicēja nav ticis slēpts. Pieteicējam, iepriekš sazinoties ir iespēja tikties ar bērnu pagasta padomes ēkā. Savas vecāka tiesības ļaunprātīgi neizmanto.

M o t ī v u d a ļ a

[6] Tiesa, noklausoties administratīvā procesa dalībnieku paskaidrojumus, izvērtējot lietas apstākļus un lietā esošos pierādījumus, atzīst, ka pieteikums ir pamatots un apmierināms daļēji.

[7] Pieteikums iesniegts par Valles pagasta bāriņtiesas faktiskās rīcības tiesiskuma izvērtēšanu, kas izpaudusies kā bezdarbība, nepieņemot lēmumu par bērna aprūpes tiesību atņemšanu pieteicēja bērna mātei *I.R.* Pieteicējs lūdz arī morālā kaitējuma atlīdzinājumu Ls 300 apmērā.

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 89.panta otro daļu, faktiskā rīcība ir arī iestādes bezdarbība, ja iestādei saskaņā ar tiesību normām bija vai ir pienākums izpildīt kādu darbību, kā arī iestādes sniegta izziņa.

No minētās likuma normas izriet, ka faktiskā rīcība ir tā iestādes darbība, kas tiek veikta ārpus administratīvā procesa, kas nepieciešams administratīvā akta izdošanai.

Tiesas vērtējumā iestādes bezdarbība ir vērtējama kā faktiskā rīcība, jo tā nevar novest pie administratīvā akta izdošanas pat ja bezdarbība notiek pēc lietas ierosināšanas (formāli administratīvā procesa ietvaros, kas ir vērsts uz administratīva akta izdošanu). Tiesa atzīst, ka administratīvā akta neizdošana noteiktā termiņā var radīt faktiskas sekas, līdz ar to tiesai ir jākonstatē prettiesiska faktiskā rīcība (bezdarbība), faktisko seku esamība,

būtiska morālā kaitējuma esamība, cēloņsakarība un jānovērtē nodarītā kaitējuma apmērs.

[9] No lietas materiāliem tiesa konstatē:

[9.1] Pieteicējs Bāriņtiesā iesniedza 2008.gada 11.novembra iesniegumu, kurā lūdza atņemt pieteicēja dēla *J.T.T.* mātei *I.R.* bērna aprūpes tiesības (*lietas 15.lapa*).

[9.2] Bāriņtiesa 2008.gada 24.novembrī sniegusi pieteicējam atbildi Nr.1-15/8, norādot, ka Bāriņtiesai ir pretējs viedoklis, ka bērna māte ir centīga, kārtīga, ka Bāriņtiesas rīcībā nav informācijas, ka māte pret bērnu būtu vardarbīgi izturējusies. Norāda, ka pieteicējam ir iespēja telefoniski sazināties ar bērna māti un saņemt informāciju par bērnu, ka Bāriņtiesa neuzskata, ka *I.R.* būtu jāatņem bērna aprūpes tiesības *(lietas 13.-14.lapa).*

[9.3] Bāriņtiesa 2008.gada 8.decembrī nosūtījusi pieteicējam paziņojumu Nr.1-15/9, ka, ievērojot Administratīvā procesa likuma 64.panta otro daļu, iesnieguma izskatīšanas termiņš pagarināts uz četriem mēnešiem *(lietas 12.lapa).*

[10] Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 17.panta 2.punktu Bāriņtiesa izskata iesniegumus un sūdzības, to skaitā iesniegumus un sūdzības par vecāka, aizbildņa, aizgādņa vai audžuģimenes rīcību.

Savukārt šā likuma 22.panta pirmā daļa noteic, ka Bāriņtiesa lemj par bērna aprūpes tiesību atņemšanu vecākam, ja:

1) ir faktiski šķēršļi, kas liedz iespēju aprūpēt bērnu;

2) bērns vecāka vainas dēļ atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos;

3) vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības vai nenodrošina bērna aprūpi un uzraudzību;

4) vecāks ir devis piekrišanu bērna adopcijai;

5) konstatēta vecāka vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vardarbību pret bērnu.

Pieteicēja galvenais arguments bērna aprūpes tiesību atņemšanai trešajai personai ir vardarbība pret bērnu un nepienācīga bērna aprūpe.

[11] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 64.panta pirmo daļu, ja administratīvā lieta ierosināta uz iesnieguma pamata, iestāde pieņem lēmumu par administratīvā akta izdošanu vai lietas izbeigšanu viena mēneša laikā no iesnieguma iesniegšanas dienas, ja normatīvajā aktā nav noteikts īsāks termiņš.

Lietā nav strīda, ka uz pieteicēja iesnieguma pamata ir ierosināts administratīvais process.

Administratīvā procesa likuma 64.panta otrā daļa noteic, ja objektīvu iemeslu dēļ šā panta pirmajā daļā noteikto termiņu nav iespējams ievērot, iestāde to var pagarināt uz laiku, ne ilgāku par četriem mēnešiem no iesnieguma iesniegšanas dienas, par to paziņojot iesniedzējam. Ja nepieciešama ilgstoša faktu konstatācija, administratīvā akta izdošanas

termiņu ar motivētu lēmumu, par to paziņojot iesniedzējam, var pagarināt līdz gadam tā iestāde (.) kura izdod administratīvo aktu (.).

Kā redzams no lietas materiāliem pieteicēja 2008.gada 11.novembra iesnieguma izskatīšanas termiņu iestāde ir pagarinājusi uz četriem mēnešiem, proti, līdz 2009.gada 12.aprīlim.

[12] Tiesas sēdē Bāriņtiesas pārstāve atzina, ka likumā noteiktā termiņā, ievērojot termiņa pagarinājumu, galīgais lēmums administratīvajā lietā nav pieņemts. Vienlaicīgi Bāriņtiesas pārstāve norādīja uz lēmuma izdošanas nokavējuma attaisnojošiem iemesliem, proti, trešā persona nav apmeklējusi psihologu, līdz ar to nav iespējams iegūt psihologa atzinumu, sakarā ar to lieta ir ieilgusi un lēmums nav pieņemts, ka par lēmuma pieņemšanas kavēšanās iemesliem pieteicējam nav paziņots. Atzina, ka lēmumam bija jābūt pieņemtam vēlākais 2009.gada 12.aprīlī, proti, atzina Bāriņtiesas bezdarbību lēmuma par bērna aprūpes tiesību atņemšanu vai neatņemšanu trešajai personai nepieņemšanā.

Līdz ar to tiesai ir izšķirams jautājums, vai Bāriņtiesas faktiskā rīcība (bezdarbība), neizdodot administratīvo aktu, ir tiesiska.

[13] Tiesa secina, ka Bāriņtiesa atkārtoti nav lēmusi par administratīvā akta izdošanas termiņa pagarināšanu, līdz ar to galīgajam lēmumam bija jābūt pieņemtam ne vēlāk kā 2009.gada 12.aprīlī, kas nav izdarīts. Tādējādi Bāriņtiesa nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 64.panta pirmās un otrās daļas prasības un ilgstoši nav izdevusi lēmumu, līdz ar to Bāriņtiesas faktiskā rīcība (bezdarbība) ir atzīstama par prettiesisku.

[14] Pieteicējs pieteikumā lūdz piedzīt atlīdzinājumu par morālo kaitējumu Ls 300 apmērā.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 92.pantu ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņiem nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Atlīdzināšanas likums) 9.pants noteic, ka morālais kaitējums šā likuma izpratnē ir fiziskās personas ciešanas, kuras tai izraisījis būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums.

No minētā secināms, ka, lemjot par morālā kaitējuma atlīdzinājumu, vispirms nepieciešams noskaidrot, vai fiziskai personai ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību ir nodarīts morālais kaitējums jeb ciešanas.

[15] Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments ir norādījis, ka, izlemjot jautājumu par morālā kaitējuma atlīdzināšanu, tiesai, lai noteiktu tiesības uz atlīdzinājumu, jākonstatē tieša cēloņsakarība starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto kaitējumu, tas ir jākonstatē objektīva saikne starp iestādes rīcību un tās radītajām laika ziņā sekojošām kaitējumu radošām sekām. Proti, jākonstatē, ka minētā rīcība rada un nosaka šo seku iestāšanās reālu iespēju un ir galvenais faktors, kas nenovēršami radījis šīs sekas. Savukārt, morālā kaitējuma atlīdzināšanas

gadījumā, morālais kaitējums nosakāms atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus *(sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 17.janvāra sprieduma lietā Nr.SKA-8 17.3punktu)*.

[16] Tiesa atzīst, ka pieteicējam, iesniedzot Bāriņtiesā iesniegumu par bērna aprūpes tiesību atņemšanu trešajai personai, bija tiesības paļauties, ka Bāriņtiesa likumā noteiktā termiņā jautājumu izskatīs un pieņemts attiecīgu lēmumu.

Tomēr, kā secināms izskatāmajā gadījumā, lēmuma pieņemšana tika novilcināta, pieteicējam netika paziņots par lēmuma pieņemšanas kavējošiem iemesliem.

Administratīvā procesa likuma 49.panta trešajā daļā ir noteikts, ka iestādei noteiktā termiņa neievērošana jau pati par sevi uzskatāma par morālu kaitējumu šā likuma 92.panta izpratnē.

Tiesa atzīst, ka pieteicējam ir radīts morālais kaitējums un tas ir radies tiešā cēloņsakarībā ar Bāriņtiesas bezdarbību noteiktā termiņā neizdodot administratīvo aktu. Tādējādi lietā ir konstatējams kaitējuma atlīdzības tiesiskais pamats un izlemjams jautājums par atlīdzinājuma apmēru.

[17] Saskaņā ar Atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmo daļu morālo kaitējumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus.

[18] Nosakot morālā kaitējuma apmēru, jāņem vērā apstāklis, cik ilgi turpinājās prettiesiskā faktiskā rīcība, kā arī nodarītā aizskāruma būtiskums. Kā tika konstatēts iepriekš, lēmumam bija jābūt pieņemtam ne vēlāk kā 2009.gada 12.aprīlī. Uz lietas izskatīšanu tiesā 2009.gada 5.maijā attiecīgs lēmums joprojām nav pieņemts, proti, Bāriņtiesas bezdarbība turpinās. Kā paskaidroja Bāriņtiesas pārstāve, tad nav zināms, cik ilgs laiks vēl paies līdz psihologa atzinuma saņemšanai, jo psihologa konsultācijas ir maksas pakalpojums, bet trešajai personai trūkst tam līdzekļu.

Tiesas ieskatā uz lietas izskatīšanu tiesas sēdē šis laika periods nav uzskatāms par ilgstošu, kā arī, ņemot vērā konkrētās lietas apstākļus, tiesa atzīst, ka šajā gadījumā pieteicēja interešu aizskārums nav vērtējams kā smags.

[19] Tiesa nekonstatē apstākļus, kas liecinātu par to, ka Bāriņtiesa apzināti kavē lēmuma pieņemšanu ar nolūku sagādāt pieteicējam morālas ciešanas. Tiesas ieskatā Bāriņtiesa cenšas noskaidrot visus lietā nepieciešamos apstākļus un iegūt pilnīgu informāciju, lai varētu izlemt jautājumu par trešās personas bērna aprūpes tiesībām, kā rezultātā neievēroja likumā noteikto termiņu.

[20] Ievērojot, ka pieteicēja tiesību aizskārums nav uzskatāms par smagu, tiesas ieskatā nav pamata noteikt atlīdzinājumu naudas izteiksmē, bet ir pamats uzlikt pienākumu Bāriņtiesai rakstveidā atvainoties pieteicējam par tiesību aizskārumu, kas radies ar Bāriņtiesas prettiesisko faktisko rīcību (bezdarbību).

Tiesas ieskatā, saņemot šādu rakstveida atvainošanos, pieteicējs gūtu pietiekošu morālu gandarījumu par viņu tiesību aizskārumu.

[21] Saskaņā ar APL 126.panta pirmo daļu, ka pieteikums pilnībā vai daļēji tiek apmierināts, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu.

No lietas materiāliem redzams, ka, iesniedzot pieteikumu, pieteicējs ir samaksājis valsts nodevu Ls 20 (*lietas 7.,8.lapa*).

Tā kā pieteikums ir daļēji apmierināts, atbildētājai saskaņā ar citēto tiesību normu uzliekams pienākums atmaksāt pieteicējam samaksāto valsts nodevu Ls 20 apmērā.

R e z o l u t ī v ā d a ļ a

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, 246. - 251.pantu, 289. – 290. pantu, 291.panta pirmo daļu tiesa

n o s p r i e d a:

apmierināt daļēji *J.T.* pieteikumu.

Atzīt par prettiesisku Valles pagasta bāriņtiesas faktisko rīcību, kas izpaudusies kā bezdarbība, nepieņemot likumā noteiktā termiņā lēmumu par bērna aprūpes tiesību atņemšanu bērna mātei *I.R.*

Uzlikt pienākumu Valles pagasta bāriņtiesai piecpadsmit dienu laikā pēc šā sprieduma stāšanās likumīgā spēkā rakstveidā atvainoties *J.T.* par tiesību aizskārumu, kas radies ar Valles pagasta bāriņtiesas prettiesisko faktisko rīcību (bezdarbību).

Piespriest no Valles pagasta pašvaldības par labu *J.T.* samaksāto valsts nodevu 20 /divdesmit/ latus.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā divdesmit dienu laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rēzeknes tiesu namā.

Tiesnese S.Pujāte